

ELUKESKKOND KÕPU POOLSAAREL

**MAAOMANIKE SEAS LÄBIVIIDUD SOTSIOLOOGILISE KÜSITLUSE
TULEMUSED**

JÜRI ULJAS

Tallinn 2006

Sissejuhatus

Kõpu poolsaare Natura 2000 elupaikade kaitse korraldamise projekti raames viidi maaomanike seas läbi sotsioloogiline küsitlus. Elupaikade ja liikide kaitset saab teostada vaid siis kui kohalikud elanikud ja maaomanikud sellega kaasa tulevad. Seetõttu asetuvad tähtsale kohale need küsimused, mis puudutavad avalikku arvamust ja elanike teadlikkust. Antud küsitlus võimaldaski välja selgitada kohalike elanike ja maaomanike hoiakuid looduskeskkonna hoidmise suhtes. Antud uurimistöö materjale on plaanis kasutada ka koostatava kaitsekorralduskava alusena.

Küsitlust on rahastatud programmi LIFE04NAT/EE000073 raames.

Küsitlus viidi läbi ajavahemikus 15. juulist kuni 15. oktoobrini 2005.a. Posti teel saadeti laiali 25 ankeeti ja 110 ankeeti viidi küsitletavatele koju kätte. Küsitluse läbiviijaks oli Aet Usin. Kokku saadi lõpuks 96 täidetud ankeeti. Posti teel saadi tagasi vaid 4 ankeeti. Vastanute vahel loositi 24. oktoobril välja oksakäärid, aiakäärid ja oksasaag.

Vastanute keskmine vanus oli 54,4 aastat. Valdavalt on tegemist vanemate inimestega, kuna kõige nooremas vanusegrupis (20-39) oli vastajaid 18,8%, 40-54 aastaste vanusegrupis 31,3%, 55-64 aastaste vanusegrupis samuti 18,8% ning vanusegrupis 65-92 aastat oli samuti 31,3% vastajaid.

I. MAAOMANIKE SEOTUS KÕPUGA

Maaomandi järgi on Kõpu eramaade omanikud (Kõpu rahvusparki sotsiaalmajandusliku mõju analüüs, 2002:8-9) jaotatud järgnevalt (sulgudes on näidatud antud grupi maaomandi suurus 2001.a. seisuga %%-s):

- *Kõplased (24%) – piirkonnas alaliselt resideeruvad ja maad omavad kohalikud elanikud;
- *Hiidlased (31%) – Kõpus maad omavad teiste Hiiumaa piirkondade elanikud;
- *Eestlased (23%)– Kõpus maad omavad Eesti kodanikud väljastpoolt Hiiumaad;
- *Välismaalased (5%) – Kõpus maad omavad teiste riikide kodanikud;
- *Firmad (17%) – mitmesugused (peamiselt metsaäri ja kinnisvaraäri tegelevad) ja Kõpus maad omavad äriühingud.

Omanike jaotust arvestades, moodustasid 2001.a („Kõpu rahvusparki sotsiaalmajandusliku mõju analüüs“ Kärdla 2002, lk.8-9) „hiidlased“ ligemale 30% omanike üldarvust, „kõplased“ 22%, „eestlased“ 33%, „välismaalased“ 8% ja „firmad“ 7%.

Grupeerimaks küsitletavaid jaotasime me nad klasteranalüüsi abil (keskmiste põhjal) 4 suuremasse gruppi. Jaotamise aluseks olid võetud järgmised tunnused – Kõpu piirkonnas elatud aastad, Hiiumaal tervikuna elatud aastad ning vastaja vanus. Grupeerimisest jäid välja need vastajad, kes olid ühele või teisele tunnusele jätnud vastamata, neid oli kokku 4,2%.

Tabel 1. Vastajate jagunemine Kõpuga seotud aastate alusel (klasteranalüüs, keskmised).

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaa- lased“ 29,2%
Kõpu piirkonnas elatud aastad (keskmine)	63,0	11,9	32,0	8,4
Hiiumaal tervikuna elatud aastad (keskmine)	65,5	52,7	33,7	9,2
Vanus (keskmine)	66,8	55,1	49,2	50,0

Väljapakutud klassifikatsiooni arvestades võime me vastajad jaotada järgnevalt:

„**Kõplased**“ – 22,9% vastanutest. Selle grupi moodustavad valdavalt vanemad inimesed, nende keskmine vanus on 66,8 aastat ja nad on praktiliselt kogu elanud nii Kõpu piirkonnas

kui ka Hiiumaal tervikuna (vt tabel 1). Valdavalt on tegemist meeste (59,1%) ja alg- ja põhiharidusega vastajatega (68,2%). Enamik „kõplastest“ on pensionil (63,6%), kuid ka töötavaid inimesi on siin üle neljandiku (27,3%). Oma põhisissetulekud saadakse Hiiumaalt (54,5%).

Tegevusvaldkonniti domineeris vastajatel midagi muud (63,6%, vt lisa küsimus 140). Järgnes talupidamine (13,6%), metsandus ja teenindus (mõlemad 9,1%).

Selle grupi vastajate seas on kõige enam neid, kes arvavad, et nad ei ole seda tüüpi inimesed, kes võiks tegeleda eraettevõtlusega (72,7%), samas on eraettevõtlusega tegelejate osakaal erinevates gruppides üsna sarnane („kõplaste“ seas 22,7%). Oma majanduslikku seisuhinnates märgivad 68,2% selle grupi vastajatest, et nad tulevad omadega toime, 31,8% märgib aga seda, et nad tulevad vaevu ots-otsaga kokku.

Tabel 2. Maaomanike gruppide üldandmed (% %-des).

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaa- lased“ 29,2%
Mees	59,1%	36,4%	54,8%	39,3%
Naine	40,9%	63,6%	45,2%	60,7%
Alg+põhiharidus	68,2%	18,2%	19,4%	7,1%
Kõrgharidus	13,6%	9,1%	38,7%	35,7%
Töötab	27,3%	72,7%	61,3%	64,3%
Õpib	4,5%	0	12,9%	10,7%
On pensionil	63,6%	54,5%	32,3%	21,4%
Olete töötu	9,1%	0	9,7%	10,7%
Põhisissetulek Kõpu piirkonnast	18,2%	18,2%	19,4%	10,7%
Hiiumaalt	54,5%	63,6%	38,7%	25,0%
Mandrilt	18,2%	36,4%	38,7%	50,0%
Välismaalt	4,5%	0	6,5%	28,6%

„**Hiidlased**“ – 11,5% vastanutest. Vaadates eelpool toodud jaotusi, siis antud grupp on küsitluses kõige vähem esindatud. Nende keskmine vanus on 55,1 aastat, enamuse oma elust on nad elanud Hiiumaal, kuid Kõpus on nad elanud võrdlemisi lühikest aega (11,9 aastat). Antud grupis on enamuse vastanuid naised (63,6%), alg- ja põhiharidusega on nendest 18,2%. Enamuse moodustavad siin ilmselt töötavad (72,7%) pensionärid (54,5%). Põhisissetulek saadakse kas Hiiumaalt (63,6%) või mandrilt (36,4%).

Tegevusvaldkondade puhul oli midagi muud vastanuid 36,4%, teistest suurem oli siin aga talupidajate ning teeninduse ja haldusega tegelevate inimeste osakaal (kõiki 20%).

Pooled selle grupi vastajatest arvavad, et nad ei ole seda tüüpi inimesed, kes võiks tegeleda eraettevõtlusega, samas 20% tegeleb sellega. Selle grupi vastajate keskmine sissetulek pereliikme kohta on teistest madalam (2600 krooni), kõige kehvemaks hinnatakse ka oma majanduslikku seisutervikuna. Nii märgib 80% vastajatest, et nad tulevad omadega toime, 20% märgib aga seda, et nad tulevad vaevu ots-otsaga kokku.

Tabel 3. Eri tüüpi maaomanike peamised tegevusvaldkonnad (% %-des).

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Jahindus	0	0	0	0
Kalandus	0	0	3,3%	7,4%
Keskkonnakaitse	0	0	3,3%	0
Talumajapidamine	13,6%	20,0%	6,7%	7,4%
Metsandus	9,1%	10,0%	6,7%	0
Turism	4,5%	10,0%	3,3%	7,7%
Haridus	4,5%	10,0%	16,7%	18,5%
Teenindus	9,1%	20,0%	6,7%	22,2%
Riigi- või kohalik haldus	0	20,0%	6,7%	10,7%
Midagi muud (täpsustage)	63,6%	36,4%	58,1%	53,6%

„Eestlased“ – 32,3% vastanutest. Antud grupp esindab ilmselt Hiiumaal väga pikka aega suvitanud inimesi. Nende keskmine vanus on 49,2 aastat ja Kõpu piirkonnaga on nad seotud keskmiselt 32 aastat. Sooliselt jaotuvad selle grupi vastajad suhteliselt võrdselt, 54,8% on mehed ja 45,2% on naised. Alg- ja põhiharidusega vastanuid on siin 19,4% ja teiste gruppidega võrreldes on siin kõige suurem kõrgharidusega vastanute osakaal (38,7%). Enamus töötavad (61,3%), kolmandik on pensionäre (32,3%), teiste gruppidega võrreldes on siin aga suurim õppijate osakaal. Oma põhisissetulek saadakse kas siis Hiiumaalt või mandrilt (mõlemad 38,7%).

Tegevusvaldkondade puhul eristusid eelkõige midagi muud märkinud (58,1%) ning haridusega tegelevad inimesed (osakaal 16,7%).

Selles grupis on kõige vähem neid, kes märgivad et nad ei ole seda tüüpi inimesed, kes võiks tegeleda eraettevõtlusega (32,3%) ja kõige enam on siin neid, kes sellega tegelevad (29,0%). 13,3% arvab, et ta on küllaltki heal järjel, 73,3% märgib aga seda, et tuleb omadega toime.

Samas kuuluvad siia gruppi ainukesena ka need, kes märgivad, et ei tule üldse toime (3,3%) ning 10% märgib seda, et tuleb vaevu ots-otsaga kokku.

Tabel 4. Hinnangud oma majanduslikule olukorrale ja ettevõtlikkusele (% %-des).

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Kas olete seda tüüpi inimene, kes võiks tegeleda ettevõtlusega – ei ole	72,7%	50,0%	32,3%	46,4%
Olen ja tegelen sellega	22,7%	20,0%	29,0%	28,6%
Keskmine sissetulek pereliikme kohta	3137	2600	3761	5221
<i>Kuidas hindate oma majanduslikku seis</i>				
Olen jõukas	0	0	0	0
Olen küllaltki heal järjel	0	0	13,3%	36,0%
Tulen omadega toime	68,2%	80,0%	73,3%	52,0%
Tulen vaevu ots-otsaga kokku	31,8%	20,0%	10,0%	12,0%
Ei tule üldse toime	0	0	3,3%	0

„**Välismaalased**“ – 29,2%. Antud grupi näol on ilmselt tegemist segagrupiga, kuhu liigituvad nii välismaalased kui ka firmad. Grupi iseloomustamiseks kasutame me üldnimetust „**välismaalased**“. Vastajate keskmine vanus on siin 50 aastat, sellest vaid keskmiselt alla 10 aasta on nad olnud seotud nii Kõpu piirkonna kui ka Hiiumaaga. Selle grupi vastajate enamuse moodustasid naised (60,7%). Selles grupis on kõige vähem alg- ja põhiharidusega vastajaid (vaid 7,1%), kõrgharidusega vastajate osakaal on 35,7%. Vastajatest töötab 64,3%, pensionil on 21,4%. Põhisissetulek saadakse kas mandrilt (50%), välismaalt (28,6%) või Hiiumaalt (25%).

Ka selles grupis domineerivad midagi muud vastanud (53,6%), järgnevad teeninduse (22,2%) ning haridusega tegelevad inimesed (18,5%).

Veidi alla poole on siin neid inimesi, kes märgivad, et nad ei ole seda tüüpi inimesed, kes võiks tegeleda eraettevõtlusega (46,4%) ning 28,6% on neid kes sellega tegelevad. Teistega võrreldes on siin keskmine sissetulek pereliikme kohta kõige suurem (5221 krooni) ning ka oma majanduslikku seis hinnatakse kõige paremaks. Nii märgib 36,0% vastajatest, et nad on

küllaltki heal järjel, 52,0% märgivad seda, et nad tulevad omadega toime ning 12,0% on neid, kes märgivad, et nad tulevad vaevu ots-otsaga kokku.

1.1. MAAOMANIKUD JA TALUMAJAPIDAMINE

Küsimusele selle kohta, kas loomakasvatusele makstavad toetused on piisavad jätkamiseks vastas jaatavalt 41,7% esimese grupi, mitte ühtegi teise, 40% kolmanda ja 42,9% neljanda grupi sellele küsimusele vastanutest.

Tabel 5. Loomapidamine

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Ei pea loomi	0	27,3%	25,8%	17,9%
Peab lemmikloomi	63,6%	45,5%	54,8%	64,3%
Peab ka koduloomi	31,8%	27,3%	19,4%	14,2%
Peab veiseid	18,2%	18,2%	9,7%	3,6%
Peab hobuseid	4,5%	18,2%	0	10,7%
Peab lambaid	40,9%	9,1%	9,7%	7,1%
Peab kodulinde	36,4%	9,1%	16,1%	14,3%

Maaomand on kõige suurem „kõplastel“ (keskmiselt 15,4ha), kusjuures enamuse nende maast moodustab metsamaa (61,6%). Põllumajandusmaad on kõige vähem „välismaalastel“ ja „kõplastel“ (vastavalt 8,9% ja 9,7%). „Välismaalastel“ ja „eestlastel“ on kõige suurem muu maa osakaal (vastavalt 47,5% ja 35,8%). Kõige sagedamini on muu maa all mõeldud õuemaad ning heina-, karja- ja rohumaid.

Tabel 6. Maaomandi üldtunnused

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Kas Teie pere omab maad	95,5%	90,9%	100%	96,4%
Kui suur on Teie maaomand (ha)	15,4	13,3	12,4	13,5
Metsamaa osakaal	61,6%	52,1%	42,7%	43,1%

Põllumajandusmaa osakaal	9,7%	18,0%	18,3%	8,9%
Muu maa osakaal	28,8%	28,5%	35,8%	47,5%

„Kõplased“ eristuvad eelkõige selle poolest, et siin on kõige vähem tulundusmetsa (vaid 4,5%) kasvatajaid. Teistest vähem on ka neid, kes märgivad, et nende metsad on hooldatud (9,1%). Kõige passiivsemad maakasutajad on hinnangute alusel „hiidlased“, kuna 72,7% neist märgib, et kasutavad maad peamiselt puhkealana ning 18,2% tulundusmetsana. Samas vaid 9,1% märgib, et nende metsad on hooldatud. Kõige sagedamini kasutavad nad maad ka karjamaana (27,3%). Samas on siin kõige vähem neid, kes märgivad, et nende maa ei leia aktiivset kasutamist (18,2%) ning kõige enam neid, kes märgivad, et nende põllumaad on pidevas kasutamises (45,5%). „Eestlased“ paistavad silma selle poolest, et kõige vähem mainitakse maa kasutamist puhkealana (58,1%) ning kõige enam põllumaana (38,7%). Samas on siin kõige vähem neid, kes märgivad, et nende põllumaad on pidevas kasutamises (vaid 22,6%). „Välismaalaste“ seas on kõige enam neid, kes märgivad seda, et nende maa ei leia aktiivset kasutamist (39,3%) ning kõige vähem kasutatakse maad karjamaana (14,3%). Samas on siin kõige enam neid, kes märgivad, et nende metsad on hooldatud (21,4%).

Tabel 7. Maakasutus

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaala- sed“ 29,2%
Tulundusmetsana -jah	4,5%	18,2%	12,9%	10,7%
Puhkealana (teen ainult hooldusraiet) ja korjan loodusande	59,1%	72,7%	58,1%	64,3%
Põllumaana	27,3%	36,4%	38,7%	28,6%
Karjamaana	22,7%	27,3%	22,6%	14,3%
Maa ei leia aktiivset kasutamist	22,7%	18,2%	32,3%	39,3%
Midagi muud (täpsustage)	18,2%	36,4%	6,5%	3,6%

Kuidas Te hindate kas....

Tunnus	„Kõplased“ - 22,9%	„Hiidlased“ - 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaala- sed“ 29,2%
Mets on hooldatud - jah	9,1%	9,1%	19,4%	21,4%
Põllumaad on pidevas kasutamises - jah	31,8%	45,5%	22,6%	32,1%

Me tundsi huvi ka selle vastu, millised muutused kavatsetakse võtta ette seetõttu, et küsitlevate maa jääb Natura alale.

„Kõplastest“ maaomanike seas oli 36,4% neid, kellede maa jäi Natura alale. 27,3% nendest märkisid, et looduskaitse piirangud takistavad neil maade meelepärast kasutamist ja 13,6% märkisid seda, et neil on kavas teha seetõttu muutusi oma maakasutuses. Valdav enamik nendest (81,8%) kavatses ka edaspidi oma maad ise kasutada.

„Hiidlaste“ seas oli 54,5% neid maaomanikke, kelle maa jäi Natura hoiualale. Nende seas oli ka kõige enam neid vastajaid, kes märkisid sellest tulenevaid takistusi oma maade meelepärasel kasutamisel (36,4%). Ise oma maad kasutada kavatses edaspidi teiste gruppidega võrreldes kõige vähem, maaomanikke - 45,5%, samas 18,2% märkisid muutusi, mida nad kavatsesid võtta. Selle grupi vastajate seas oli teistega võrreldes kõige enam ka neid, kes märkisid, et soovivad maad riigil müüa (9,1%) või vahetada ümber (samuti 9,1%).

„Eestlaste“ seas oli neid maaomanikke, kes märkisid, et nende maa jääb Natura hoiualale 38,7%. Samas oli siin kõige vähem neid vastajaid, kes märkisid, et see takistab neil maade

meelepärast kasutamist (vaid 3,2%). 16,1% selle grupi maaomanikest kavatses ette võtta muutusi senises maakasutuses, samas 71,0% vastajatest märkisid, et kavatsevad ka edaspidi oma maad ise kasutada. Vaid 3,2% oli neid, kes märkisid et kavatsevad maa riigile müüa ning sama palju oli ka neid, kes soovisid maad vahetada.

Tabel 8. NATURA ja maakasutus (jah vastused).

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaa- lased“ 29,2%
Kas Teie maa jääb Natura hoiualale?	36,4%	54,5%	38,7%	21,4%
Kas looduskaitsetelised piirangud takistavad Teil maade meelepärast kasutamist?	27,3%	36,4%	3,2%	3,6%
Kas Teil on kavas teha mingeid muudatusi senises maakasutuses?	13,6%	18,2%	16,1%	17,9%
On nimetanud muutusi, mida kavatseb ette võtta.	13,6%	18,2%	16,1%	17,9%
Edaspidi on kavas ise oma maad kasutada.	81,8%	45,5%	71,0%	71,4%
Annate maa rendile.				
Müüte maa maha (riigile).	0	9,1%	3,2%	0
Vahetate maa ümber.	0	9,1%	3,2%	3,6%
Muu (milline?).....	4,5%	0	0	0

„Välismaalaste“ seas oli kõige vähem neid maaomanikke, kes märkisid, et nende maa jääb Natura hoiualale (21,4%). Ülejäänud osas sarnanevad nad väga paljuski „eestlaste“ grupile. Ka siin on väga vähe neid, kes märgivad, et see takistab neil maade meelepärast kasutamist (vaid 3,6%). Kui 17,9% „välismaalastest“ maaomanikke kavatseb ette võtta muutusi senises maakasutuses, siis valdav enamik selle grupi esindajatest kavatseb ka edaspidi ise oma maad kasutada. Vaid 3,6% selle grupi esindajaid soovivad maad vahetada, müüa ei soovi aga keegi. Ühegi grupi vastajate seas ei olnud neid, kes oleks soovinud maad rendile anda.

1.2. SUHTUMINE LOODUSKAITSESSE

Vastajatelt paluti hinnata seda, kui meelepärane on asjaolu, et nende maavalldus kujuneb NATURA-alaks. Suures plaanis eristuvad hinnangutes kaks vastajate gruppi. Ühelt poolt on sarnased "kõplaste" ja "hiidlaste" hinnangud. Mõlemate seas on vastumeelsete osakaal suurem kui "eeslaste" ja "välismaalaste" seas. Põhjuseks on siin ilmselt maakasutuse erinevused.

"Kõplaste" seas on ligemale kolmandik (31,8%) neid, kes märgivad, et NATURA-alaks muutumine on neile vastumeelne, kuna see ohustab nende majandustegevust. Väga paljud neist arvavad seda, et siis ei saa enam oma maavallduse üle otsustada (86,4%) ning võib kaasa tuua mitmesuguseid probleeme (54,5%). Samas on huvitav tõdeda, et nemad tunnevad samas huvi ka loodushoiu ja Kõpu omapära säilitamise vastu. Nii märgib neist 31,8% seda, et NATURA-alaks muutumine on neile meelepärane, kuna nende tutvusringkonnas väärtustatakse igasugust loodushoiualast tegevust ning enam kui pool on neid vastajaid (54,5%), kes märkisid, et see aitab kaasa kaunite paikade ning Kõpu omapärase looduse säilitamisele.

"Hiidlaste" hinnangud sarnanevad "kõplaste" omadele, kuid nad ilmutavad vähemat huvi loodushoiu ja Kõpu omapära säilitamise suhtes. Nii on NATURA-alaks kujunemine enam kui pooltele vastumeelne, kuna võib kaasa tuua mitmesuguseid probleeme (54,5%) ja siis ei saa enam oma maavallduse üle otsustada (54,5%) ning võib ohustada nende majandustegevust (36,4%).

„Eestlaste“ ja „välismaalaste“ seas on kõige suuremad hirmud seotud aas asjaoluga, et siis ei saa enam oma maaavallduse üle ise otsustada (vastavalt siis 48,4% ja 50%). Muus osas jääb siin aga vastumeelsust ilmutavate vastajate osakaal alla kolmandiku.

Nii märgib 29% „eestlastest“ seda, et NATURA-alaks kujunemine võib kaasa tuua mitmesuguseid probleeme ning võib kaasa tuua ka liigseid rahvahulki. Samas on siin suurem nende hulk, kes märgivad NATURA-alaks kujunemisega seotud meelepäraseid aspekte. Kõige enam märgitakse seda, et see aitab kaasa kaunite paikade ning Kõpu omapärase looduse säilitamisele (51,6%) ning seda, et nende tutvusringkonnas väärtustatakse igasugust loodushoiualast tegevust (41,9%). Ligemale kolmandik on siin neid vastajaid, kes väidavad, et see lisab väärtust nende maavalldusele (35,5%) ning pakub uudseid võimalusi oma maa majandamiseks (32,3%).

Tabel 9. Hinnangud maaomandi NATURA-alale jäämise suhtes

Tunnus	„Kõplased“	„Hiidlased	„Eestlased“	„Välismaa-
--------	------------	------------	-------------	------------

	22,9%	“ 11,5%	32,3%	lased“ 29,2%
Meelepärane, kuna see lisab väärtust minu maavaldusele	13,6%	9,1%	35,5%	50,0%
Vastumeelne, kuna ohustab minu majandustegevust	31,8%	36,4%	16,1%	14,3%
Meelepärane, kuna minu tutvusringkonnas väärtustatakse igasugust loodushoiualast tegevust	31,8%	9,1%	41,9%	46,4%
Vastumeelne, kuna see võib kaasa tuua mitmesuguseid probleeme	54,5%	54,5%	29,0%	28,6%
Meelepärane, kuna aitab kaasa kaunite paikade ning Kõpu omapärase looduse säilitamisele	54,5%	18,2%	51,6%	60,7%
Vastumeelne, kuna siis ei saa enam ise oma maavalduse üle otsustada	86,4%	54,5%	48,4%	50,0%
Meelepärane, kuna pakub uudseid võimalusi oma maa majandamiseks	13,6%	9,1%	32,3%	25,0%
Vastumeelne, kuna võib kaasa tuua liigseid rahvahulki	22,7%	27,3%	29,0%	21,4%
Midagi muud (mida?)	0	0	3,2%	0

Samalaadsed on hinnangud ka „välismaalastel“. Kõige enam rõhutavad nad seda, et NATURA-alaks kujunemine aitab kaasa kaunite paikade ning Kõpu omapärase looduse säilitamisele (60,7%) ning lisab väärtust nende maavaldusele (50%). Lisaks sellele rõhutavad nad ka seda, et nende tutvusringkonnas väärtustatakse igasugust loodushoiualast tegevust (46,4%) ning iga neljas rõhutab ka asjaolu, et see pakub uudseid võimalusi oma maa majandamiseks.

Seega jäävad suures plaanis ühele poole „kõplased“ ja „hiidlsed“, kes tunnevad muret selle pärast, et NATURA-alaks kujunemine võib segada nende traditsioonilist tegevust. Teisele poole jäävad aga „eestlased“ ja „välismaalased“ kes loodavad pigem seda, et NATURA-ala aitab tõsta ka nende maa väärtust.

Vastajatelt küsiti ka seda, kas nende maal asub **poollooduslikke kooskusi** (puisniit, rannaniit) ning 32,3% vastajatest märkis nende olemasolu. Ühtlasi uurisime me ka seda, kuidas

hinnatakse puisniitude taastamist vastajate poolt. Tervikuna hinnatakse nende taastamist vajalikuks. „Kõplased“ rõhutavad eelkõige seda, et see on vajalik, kuna tutvustab kunagist maastikupilti noorematele põlvkondadele ja on pärandi edasikandja (90,5%) ja on maastikuliselt väärtuslik pärandkooslus (90,0%) ning seal paiknevad mitmed haruldased liigid, mis muidu kaoksivad (81,0%). „Hiidlased“ rõhutavad nende taastamise vajalikkust eelkõige seetõttu, et tegemist on maastikuliselt väärtusliku pärandkooslusega (75,0%) ning et see tutvustab kunagist maastikupilti noorematele põlvedele ja on pärandi edasikandja (62,5%). Praktiliselt kõik „eestlased“ rõhutavad nende taastamise vajadust seetõttu, et seal paiknevad mitmed haruldased liigid, mis muidu kaoksivad (93,3%), et see tutvustab kunagist maastikupilti noorematele põlvedele ja on pärandi edasikandja (93,1%) ja et tegemist on maastikuliselt väärtusliku pärandkooslusega (93,1%). Enamik „välismaalastest“ rõhutab eelkõige seda, et seal paiknevad mitmed haruldased liigid, mis muidu kaoksivad (92,3%), et see tutvustab kunagist maastikupilti noorematele põlvedele ja on pärandi edasikandja (92,3%) ning et tegemist on maastikuliselt väärtusliku pärandkooslusega (85,2%).

Tabel 10. Kas puisniitude taastamine on (jah vastused)

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
mõttetu, sest nende koosluste säilitamine on kunstlik ja taoline eluviis on niikuinii hääbunud - jah	19%	14,3%	14,3%	8,0%
vajalik, sest seal paiknevad mitmed haruldased liigid, mis muidu kaoksid	81,0%	57,1%	93,3%	92,3%
vajalik, sest see aitab kaasa elu säilimisele maapiirkondades	60,0%	57,1%	78,6%	62,5%
vajalik, sest see tutvustab kunagist maastikupilti noorematele põlvvedele ja on pärandi edasikanja...	90,5%	62,5%	93,1%	92,3%
mõttetu, sest on ebaefektiivne põllumajanduslikult seisukohalt	5,3%	0	10,7%	8,0%
vajalik, sest on maastikuliselt väärtuslik pärandkooslus	90,0%	75,0%	93,1%	85,2%
midagi muud (mida)	4,5%	9,1%	6,5%	7,1%

Vastajad on midagi muud variandi all rõhutanud eelkõige esteetilisi aspekte. Nii on märgitud ilu, seda et see pakub ka silmailu ja naudingut ning seda, et on ilus kui igal talul on tükike oma niitu. Märgitud on ka kultuuripärandi säilimise olulisust ning ka seda, et võsastumine on suurim tagasimine. Samas on avaldatud ka skeptilisi arvamusi. Nii märgitakse, et nende taastamine kulutab asjatult ressursse ja seda et tegemist on eksperimentaalse käitumisega mis ei taga nende säilimist tulevikus.

Teadlikkus NATURA 2000 projekti kohta on üldiselt madal. Me palusime vastajatel hinnata 5 pallilisel skaalal seda, kas nende teadmised NATURA 2000 kohta on täiesti ebapiisavad (=1) kuni täiesti piisavad (=5). Kõige madalamalt hindasid oma teadmisi „kõplased“ (1,8) ja „välismaalased“ (1,9) ning kõige kõrgemalt „eestlased“ (2,5).

Vähe oli neid vastajaid, kes teadsid midagi NATURA 2000 – ga kaasnevate piirangute kohta (vaid 11,5%). Kõige enam olid neist teadlikud „kõplased“ (18,2%) ja pidasid neid ühtlasi ka teistest sagedamini liiga rangeteks (27,3%). „Kõplaste“ seas oli ka kõige enam neid, kes väitsid, et teavad selle projekti kohta parajalt palju (54,5%). Samas oskas neist vaid 9,1% nimetada NATURA elupaigatüüpe, samas kaitstavaid liike osati enam nimetada (40,9%).

Vastuste alusel ilmutavad kõige suuremat teadlikkust „eestlased“. Nii on nendest 35,5% osanud nimetada NATURA elupaigatüüpe ning 41,9% on nimetanud NATURA projektiga kaitstavaid liike. Lisaks sellele on nende seas enam neid, kes on kuulnud midagi Kõpu poolsaare LIFE projektist (54,8%).

Tabel 11. Teadlikkus NATURA 2000 projekti kohta

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Kuidas Te hindate seda, kas Teie teadmised Natura 2000 kohta on...täiesti ebapiisavad – täiesti piisavad	1,8	2,3	2,5	1,9
Kas Teie arvates on infot NATURA 2000 projekti kohta Liiga vähe	40,9%	54,5%	51,6%	42,9%
Parajalt	54,5%	36,4%	48,4%	46,4%
Liiga palju	0	0	0	0
On nimetanud Natura-elupaigatüüpe...	9,1%	18,2%	35,5%	17,9%
On nimetanud Natura projektiga kaitstavaid liike...	40,9%	18,2%	41,9%	35,7%
Kas Te olete kursis Natura-2000 –ga kaasnevate piirangutega				
Jah	18,2%	9,1%	9,7%	7,1%
Tean neid vaid osaliselt	27,3%	45,5%	48,4%	46,4%
Ei	45,5%	45,5%	38,7%	46,4%
Kas nimetatud piirangud on Teie meelest...				
Liiga ranged	27,3%	18,2%	16,1%	14,3%
Mõõdukad	36,4%	27,3%	51,6%	57,1%
Liiga leebed	0	0	0	0
Kas Te olete midagi kuulnud Kõpu poolsaare LIFE projektist – jah.	27,3%	36,4%	54,8%	32,1%

Vastajatelt küsiti ka nende **infoallikate** kohta, kust nad olid saanud teavet NATURA 2000 projekti kohta. Kõige sagedamini mainitakse infoallikana tuttavaid, sõpru, sugulasi (20,8% kõikidest vastajatest). Teistest enam on seda allikat rõhutanud „eestlased“ (32,3%) ja „kõplased“ (22,7%), kõige vähem aga „välismaalased“ (10,7%). 26% kõikidest vastajatest märkisid peamise infoallikana ajakirjandust, raadiot ja televisiooni. Teistest enam rõhutavad seda „kõplased“ (31,8%) ja „eestlased“ (29,0%).

18,8% vastajatest märkisid peamise infoallikana internetilehekülje. Siin olid aga eri tüüptide vahel väga suured erinevused. Kõige enam märkisid internetilehekülje kasutamist „eestlased“ (32,3%) ja „välismaalased“ (21,4%), seevastu „hiidlase“ seas internetilehekülge infoallikana ei nimetatud ning „kõplaste“ seas nimetas seda vaid 4,5%.

Muude allikate kasutamist nimetas 10,4% vastajatest. Konkreetselt on nende allikatena nimetatud kooli, koosolekut koolis, omavalitsust või valda. Lisaks sellele märgiti ka projektijuhti infoallikana ning asjaolu, et vastaja on ühel või teisel viisil olnud antud projektiga seotud.

Info pärinemist muudest allikatest rõhutavad kõige sagedamini „hiidlased“ (18,2%) ja „eestlased“ (12,9%), kõige harvem aga „välismaalased“ (3,6%) ning kummalisel kombel ka „kõplased“ (9,1%).

Tabel 12. Peamised infoallikad NATURA 2000 projekti kohta .

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaa- lased“ 29,2%
On saanud teavet tuttavatelt, sõpradelt, sugulastelt...	22,7%	18,2%	32,3%	10,7%
TV-st, raadiost jne	31,8%	18,2%	29,0%	21,4%
Internetileheküljelt	4,5%	0	32,3%	21,4%
Muudest allikatest	9,1%	18,2%	12,9%	3,6%

Uurisime vastajatelt ka seda, kas nende arvates on looduskaitsealal ka midagi valesti teinud. Jaatavalt vastas 10,4% vastanutest ning eitavalt 11,5%. Jaatavalt vastasid vaid „kõplased“ (22,7%) ja „eestlased“ (9,7%). 13,6% „kõplastest“, 9,7% „eestlastest“ ja 7,1% „välismaalastest“ on ka nimetanud seda, mida on valesti tehtud.

Suhtumine looduskaitseesse avaldub ka vastajate hinnangutes **Kõpu rahvuspargi olulisuse** kohta. 85,4% kõikidest vastajatest on rõhutanud seda, et looduskeskkonna säilimine ja kaitsmine on oluline eelkõige Hiiumaale; 61,5% rõhutavad seda, et see on oluline eelkõige Eestile ja 49,0% seda, et see on oluline maailmale tervikuna.

Seda, et looduskeskkonna säilimine ja kaitsmine on oluline eelkõige Hiiumaale rõhutavad teistest enam kõik „hiidlased“ ning 85,7% „välismaalastest“. Olulisust Eestile ning maailmale tervikuna rõhutavad eelkõige „välismaalased“ (vastavalt 82,1% ja 67,9%). Seega rõhutavad „välismaalased“ enam globaalseid aspekte, teised rõhutavad aga enam lokaalsele olulisusele.

Tabel 13. Kas looduskeskkonna säilimine ja kaitsmine Hiiumaal on (jah vastused)

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Oluline eelkõige Hiiumaale	81,8%	100%	80,6%	85,7%
Oluline eelkõige Eestile	54,5%	45,5%	54,8%	82,1%
On oluline maailmale tervikuna	40,9%	27,3%	48,4%	67,9%

Vastajatelt uuriti ka nende **ootusi kaitseala suhtes**. ”Kõplased” ootasid eelkõige abi vanade traditsiooniliste tegevuste taaselustamiseks (63,6%), infrastruktuuri väljaarendamist ning hooldustehnikat (mõlemad 45,5%). ”Hiidlastel” oli samuti esikohal abi vanade traditsiooniliste tegevuste taaselustamiseks (63,6%), edasi rõhutati aga enam ootusi, mis on seotud teabega kaitseala kohta ning konsultatsiooni ja õppe vajalikkust loodussõbralikuks majandamiseks (mõlemad 45,5%). ”Eestlastel” asetis esikohale hooldustehnika (67,7%), edasi rõhutati aga infrastruktuuri väljaehitamise vajalikkust ja abi vanade traditsiooniliste tegevuste taaselustamisel (mõlemad 58,1%). ”Välismaalaste” ootused olid seotud eelkõige teabe vajamisega kaitseala kohta (78,6%), edasi rõhutati abi vanade traditsiooniliste tegevuste taaselustamisel (71,4%) ning maastikuhoolduse dotatsioone ja infrastruktuuri väljaarendamist (mõlemad 57,1%).

Tabel 14. Ootused kaitseala tegevuste suhtes (jah vastused).

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Maastikuhoolduse dotatsioonid	31,8%	36,4%	51,6%	57,1%
Hooldustehnikat	45,5%	36,4%	67,7%	46,4%
Rohkem teavet kaitseala kohta	31,8%	45,5%	51,6%	78,6%
Konsultatsiooni ja õpet loodussõbralikuks majandamiseks	31,8%	45,5%	41,9%	46,4%
Infrastruktuuri väljaarendamist	45,5%	27,3%	58,1%	57,1%
Abi vanade traditsiooniliste tegevuste taaselustamiseks	63,6%	63,6%	58,1%	71,4%
Midagi muud	0	0	3,2%	10,7%

1.3. Visioonid Kõpu piirkonna kohta

Neid vastajaid, kes kavatsevad Kõpust ära kolida või oma suvitamiskohta muuta on väga vähe (vaid 3,1%). Need vastajad rõhutavad põhjustena eelkõige seda, et kohapeal ei ole sobivat tööd ja et transpordivõimalused tööle ja mujale saamiseks on halvad.

Tabel 15. Elukoha muutmise soovid (jah vastused).

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Kas Teil on kavas elukohta muuta	4,5%	0	3,2%	3,6%
Lähem õppima	0	0	0	3,6%
Võimaldamaks lastele paremat haridust	4,5%	18,2%	0	3,6%
Kultuuri- ja seltsielu vähesuse tõttu	0	9,1%	0	0
Halvad transpordivõimalused tööle ja mujale saamiseks	4,5%	9,1%	9,7%	7,1%
Kohapeal ei ole sobivat tööd	9,1%	9,1%	9,7%	3,6%

Mõnevõrra vähem on neid, kes märgivad vajadust võimaldada lastele paremat haridust.

Hinnates laste tulevikuväljavaateid Kõpu poolsaarel eristuvad selgelt „kõplased“ ja „välismaalased“. Nii on „kõplased“ kõige vähem rahul oma laste tulevikuväljavaadetega samas kui „välismaalaste“ (kui suvitajate) rahuolu on kõige suurem. Samas hindavad mõlemad grupid iseenda väljavaateid teistest kõrgemalt. Oluliselt rahulolematumad on oma väljavaadete hindamisel „hiidlased“ ja „eestlased“.

Tabel 16. Rahuolu tulevikuväljavaadetega – statistiliselt olulised erinevused (1=üldse pole rahul...5 väga rahul; One-way Anova).

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Kuivõrd olete rahul oma laste tulevikuväljavaadetega Kõpu poolsaarel?	2,1*	2,33	2,28*	3,30**
Kuivõrd olete rahul iseenda tulevikuväljavaadetega Kõpu poolsaarel?	3,8*	2,9**	3,3*	4,0**

* Tärnikeste arv näiab seda, mitmest grupist antud näitajad erinevad statistiliselt oluliselt $p < 0.05$.

Laste arengu seisukohalt tuuakse kõige olulisemana välja just vajadus kindlustada neile hea haridus. Huvitaval kombel rõhutavad ”hiidlased” teistest vähem hariduse olulisust. Hea majandusliku toimetuleku tagamist rõhutavad teistest enam just ”kõplased” ja kõige vähem ”eestlased”. Teiste tunnuste osas statistilisi erinevusi ei ilmnenud. Nii peavad enamik vastajatest (75,0%) väga oluliseks laste kasvatamist puhtas ja turvalises keskkonnas.

Tabel 17. Mida peate oma laste tuleviku seisukohalt kõige olulisemaks (1=ei ole üldse oluline....5 väga oluline; One-way Anova).

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Kindlustamaks neile hea haridus	5,0*	4,4***	4,9*	5,0*
Tagada neile hea majanduslik toimetulek	4,8*	4,6	4,1*	4,5

* Tärnikeste arv näiab seda, mitmest grupist antud näitajad erinevad statistiliselt oluliselt $p < 0.05$. Teiste tunnuste puhul statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnunud.

Vaadates vastajate **hinnanguid Kõpu piirkonna võimalike ohtude kohta**, siis „kõplased“ rõhutavad eelkõige kohaliku kogukonna hääbumisega seotud hirme (77,3%) ning looduskeskkonna ulatuslikku muutumist. Nii märgivad nad maa võsastumise ja metsastumisega seotud hirmusid (59,1%) ja liigset metsaraiet (57,1%). „Hiidlased“ rõhutavad eelkõige kohaliku kogukonna hääbumise (81,8%), maade ostmisega välismaalaste poolt (72,7%) ning maa võsastumise ja metsastumisega (63,6%) seotud hirmusid. „Eestlased“ kardavad lisaks kohaliku kogukonna hääbumisega (83,9%) seotud hirmudele veel ka muutusi looduskeskkonnas ehk siis maa võsastumist ja metsastumist (67,7%) ning liigset metsaraiet (61,3%). Samalaadsed on ka „välismaalaste“ hirmud.. Nii kardavad nad samuti kõige enam kohaliku kogukonna hääbumist (76,9%), liigset metsaraiet (66,7%) ning maa võsastumist ja metsastumist (53,8%). Seega ühendab kõiki vastajaid hirm kohaliku kogukonna hääbumise ees ning selle ees, et looduskeskkonnas võivad toimuda ulatuslikud muutused. Huvitav on märkida ka seda, et kui „kõplased“ ja „hiidlased“ kardavad suvemajade arvu suurenemist (vastavalt 36,4% ja 27,3%), mis võiks kaasa tuua muutusi kogukonnas. Siis „eestlased“ ja „välismaalased“ (kui puhkajad) tunnevad enam muret turistide arvu kiire kasvu suhtes (vastavalt 35,5% ja 40,7%), mis ilmselt häiriks nende puhkust ja rahu.

Tabel 18. Mida Te peate suurimateks ohtudeks Kõpu piirkonnale (jah vastused)?

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Turistide arvu kiiret kasvu	14,3%	27,3%	35,5%	40,7%
Suvmajade arvu suurenemist	36,4%	27,3%	22,6%	23,1%
Maade ostmist välismaalaste poolt	52,4%	72,7%	51,6%	40,7%
Maa võsastumist ja metsastumist	59,1%	63,6%	67,7%	53,8%
Liigset metsaraiet	57,1%	45,5%	61,3%	66,7%
Liiga rangeid piiranguid	33,3%	40,0%	35,5%	14,8%
Kohaliku kogukonna hääbumist	77,3%	81,8%	83,9%	76,9%
Midagi muud	9,1%	9,1%	19,4%	10,7%

Nemad on ka selgelt enam huvitatud sellest, et hoida piirkond turistidest puutumatuna. Nii toetavad seda seisukohta 41,4% „eestlastest“ ja 46,4% „välismaalastest“, samas kui „kõplastest“ toetab seda seisukohta vaid 22,7% ja „hiidlastest“ 18,2%.

Tabel 19. Kas Kõpu piirkonda tuleks hoida turistidest puutumatuna.

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Jah	22,7%	18,2%	41,4%	46,4%
Raske öelda	50,0%	54,5%	34,5%	17,9%
Ei	27,3%	27,3%	24,1%	35,7%

Milline on aga erinevat tüüpi maaomanike nägemus sellest, mis muudaks elu Kõpus paremaks? „Kõplased“ asetavad esikohale nii selle asjaolu, et elu läheks paremaks siis kui paraneksid koostöösuhted valla ettevõtlike inimeste ja asutuste vahel kui ka teedevõrgu seisukorra paranemise (mõlemad 90,9%). Lisaks sellele rõhutavad nad veel toetussüsteemi loomist väikestele turismi- ja alternatiivettevõtetele ning Looduskooli ning loodusradade võrgustiku rajamist (mõlemad 81,8%). „Hiidlased“ rõhutavad eelkõige just toetussüsteemi loomist väikestele turismi- ja alternatiivettevõtetele (81,8%). Edasi peetakse võrdselt tähtsaks seda, et rajataks Looduskool ja loodusradade võrgustik, paraneks teedevõrgu olukord, tiheneks ühistranspordiühendus Kärkla ja mandriga ning seda, et paraneksid koostöösuhted

valla ettevõtlike inimeste ja asutuste vahel (kõik 63,6%). Enamik „eestlastest“ rõhutab elu paremaks muutmisel eelkõige teedevõrgu seisukorra parandamist (93,5%) ning vajadust rajada Looduskool ja loodusradade võrgustik ning parandada koostöösuhteid valla ettevõtlike inimeste ja asutuste vahel (mõlemad 83,9%). „Välismaalaste“ jaoks on võrdselt oluline nii teedevõrgu seisukorra parandamine kui toetussüsteemi loomine väikestele turismi- ja alternatiivettevõtetele (mõlemad 82,1%). Edasi toovad nad veel välja Looduskooli ja loodusradade võrgustiku rajamise vajalikkuse (78,6%).

Tabel 20. Kas elu Kõpus läheb paremaks kui (jah vastused)

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Rajatakse tootmis- või tööstusettevõtte, mis annaks tööd vähemalt 50-le inimesele	77,3%	45,5%	41,9%	39,3%
Rajatakse pikalt arutluse all olnud Kõpu Rahvuspark	18,2%	9,1%	35,5%	46,4%
Luuakse toetussüsteem väikestele turismi- ja alternatiivettevõtetele	81,8%	81,8%	80,6%	82,1%
Rajatakse suur tervise- ja taastuskeskus (eelkõige välismaalaste teenindamiseks)	27,3%	9,1%	35,5%	25,0%
Rajatakse Looduskool ja loodusradade võrgustik	81,8%	63,6%	83,9%	78,6%
Paraneks teedevõrgu seisukord	90,9%	63,6%	93,5%	82,1%
Tiheneks ühistranspordi-ühendus Kärkla ja mandriga	68,2%	63,6%	60,0%	42,9%
Paraneksid koostöösuhted valla ettevõtlike inimeste ja asutuste vahel	90,9%	63,6%	83,9%	71,4%
Luuakse mitmekesisemaid võimalusi vaba aja sisustamiseks	59,1%	54,5%	74,2%	71,4%
Tekiks Hiiu maakonna baasil üks vald	9,1%	18,2%	33,3%	28,6%
Midagi muud (täpsustage)	9,1%	9,1%	12,9%	10,7%

Lisaks konkreetsetele ettevõtmistele mängib olulist rolli ka see nägemus, millisena nähakse antud piirkonna tulevikku. Selleks esitati vastajatele 4 võimalikku versiooni Hiiumaa ja Kõpu piirkonna tuleviku kohta. Hinnata paluti selle järgi kui võrd soovitavaks ning tõenäoliseks mingi versiooni teostumist peetakse. Nagu tabelist 20 nähtub peavad kõik vastajad kõige enam soovitavamaks traditsioonilise Hiiumaa säilimist.

Tabel 21. Hiiumaa võimalikud tulevikuvõimalused. Kõige soovitavam versioon.

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Traditsiooniline Hiiumaa	85,7%	55,6%	65,5%	77,8%
Turismisaar	5,9%	37,5%	24,1%	16,0%
Ääremaa	5,9%	0	0	0
Modernne Hiiumaa	6,3%	12,5%	13,8%	8,7%

Samas puudub vastajatel ühtne arusaam Hiiumaa võimalike tulevikuversioonide kohta. Kui "kõplased" ja "välismaalased" peavad kõige tõenäolisemaks versiooniks traditsioonilist Hiiumaad (vastavalt 42,1% ja 38,5%), siis "eestlased" arvavad et tulevikus kujuneb Hiiumaast turismisaar (40,0%) ning "hiidlased" peavad kõige tõenäolisemaks hoopis ääremaa variandi teostumist.

Tabel 22. Hiiumaa võimalikud tulevikuversioonid. Kõige tõenäolisem versioon.

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Traditsiooniline Hiiumaa	42,1%	33,3%	23,3%	38,5%
Turismisaar	35,3%	22,2%	40,0%	29,2%
Ääremaa	35,3%	44,4%	34,5%	34,8%
Modernne Hiiumaa	0	0	3,3%	0

Tabel 23. Kõpu võimalikud tulevikuversioonid. Kõige tõenäolisem versioon.

Tunnus	„Kõplased“ 22,9%	„Hiidlased“ 11,5%	„Eestlased“ 32,3%	„Välismaalased“ 29,2%
Traditsiooniline Hiiumaa	22,2%	22,2%	23,3%	30,8%
Turismipiirkond	55,6%	55,6%	46,7%	54,2%
Ääremaa	43,8%	22,2%	31,0%	21,7%
Modernne Hiiumaa	0	0	0	0

Samas ollakse Kõpu võimaliku tulevikuversiooni suhtes üsna üksmeelsel seisukohal, et kõige tõenäolisemana kujuneb seal välja turismipiirkond. Samas „kõplased“ peavad teistest oluliselt enam võimalikuks ka ääremaaks kujunemist.

II. TEADLIKKUS

Loodus- ja keskkonnakaitsega seotud mõtete, suhtumiste ja käitumisviiside süsteem moodustab *keskkonnateadlikkuse* (Raudsepp, 1999:36). Antud uurimuses konstrueeriti teadlikkuse indeks järgmiste tunnuste alusel: küsimused 101 – kas nimetas Natura elupaigatüüpe ja 102 – kas nimetas Natura projektiga kaitstavaid liike. Lisaks sellele kasutati indeksi konstrueerimisel ka tunnust 103 – Kas Te olete kursis Natura 2000 kaasnevate piirangutega ning tunnust 105 – Kas Te olete midagi kuulnud Kõpu poolsaare LIFE-Nature projektist? Mõlematel juhtudel kasutati tunnust pööratud kujul, st küsimuste vastusevariantidele anti uued väärtused. Nende tunnuste summeerimisel saime indeksi väärtused (min=2; max=7), mis jaotati mediaani alusel kaheks (Me=3) st väärtused 2 ja 3 võrdsustati 1-ga ja väärtused üle 3 (4-7) võrdsustati 2-ga. Sellisel viisil on võimalik võrrelda kõrge ja madala teadlikkusega vastajate tunnuseid. Kõigist vastanutest 5,2% on jätnud summeerimisel kasutatud tunnustele vastamata. Oluline on siin ilmselt märkida ka asjaolu, et nimetatud vastuste puhul on tegemist vastajate endi poolt antavate hinnangute ja arvamuste esitamisega.

Valdavalt märgivad kõrgema teadlikkusega vastajad oluliselt enamat informeeritust NATURA projektiga seondult. Nii väidab 76,2% kõrge teadlikkusega vastajatest seda, et nad on kuulnud Kõpu poolsaare LIFE Nature projektist, praktiliselt iga teine on nimetanud Natura projektiga kaitstavaid liike (52,4%) ja elupaigatüüpe (50%). Viimast ei osanud aga

nimetada ükski madala teadlikkusega vastajate esindaja. Samas iga neljas kõrge teadlikkusega vastaja (23,8%) märkis seda, et infot NATURA 2000 projekti kohta on liiga vähe. Tervikuna on nad oma teadmisi hinnanud 2,9 palliga.

Samas madala teadlikkusega vastajatest märkis 69,4% seda, et nende jaoks on NATURA 2000 projekti kohta infot liiga vähe ning vaid 12,2% olid midagi kuulnud Kõpu poolsaare LIFE Nature projektist. Ka oma teadmisi NATURA 2000 projekti kohta hinnatakse üldiselt väga madalalt (1,6).

Tabel 24. Erineva teadlikkusega vastajate hinnangud informeerituse kohta

	Madal teadlikkus 51,0%	Kõrge teadlikkus 43,8%
Kuidas Te hindate, kas Teie teadmised Natura 2000 kohta on – täiesti ebapiisavad (=1)... Täiesti piisavad (=5).Keskmine	1,6	2,9
Kas Teie arvates on infot Natura 2000 projekti kohta – Liiga vähe	69,4%	23,8%
Kas olete kursis Natura 2000-ga kaasnevate piirangutega? Jah vastused	0	26,2%
Kas nimetatud piirangud on Teie meelest... Liiga ranged=1	18,4%	21,4%
Kas Te olete midagi kuulnud Kõpu poolsaare LIFE-Nature projektist? –jah vastused	12,2%	76,2%
On nimetanud Natura elupaigatüüpe...	0	50%
On nimetanud Natura projektiga kaitstavaid liike	24,5%	52,4%

Teadlikkuse astmega seonduvalt ilmnesid ka mõningased erinevused suhtumises puisniitusesse. Nii pidas ligemale neljandik (23,8%) madala teadlikkusega vastajatest nende taastamist mõttetuks, sest nende koosluste säilitamine on kunstlik ja taoline eluviis on niikuinii hääbunud. Samal arvamusel oli vaid 2,7% kõrge teadlikkusega vastajatest.

Vajalikkuse poole pealt vaadatuna on erinevused eelkõige protsentide suuruses. Nii arvavad praktiliselt kõik (97,4%) kõrge teadlikkusega vastajatest seda, et nende taastamine on vajalik, sest seal paiknevad mitmed haruldased liigid, mis muidu kaoksivad.

Tabel 25. Teadlikkuse aste ja puisniitude taastamise vajalikkus (esitatud on ainult statistiliselt oluliselt erinevad vastused).

	Madal teadlikkus 51,0%	Kõrge teadlikkus 43,8%
Mõttetu, sest nende koosluste säilitamine on kunstlik ja taoline eluviis on niikuinii hääbunud - jah	23,8%	2,7%
Vajalik, sest seal paiknevad mitmed haruldased liigid,	76,7%	97,4%

mis muidu kaoksid - jah		
Vajalik, sest see aitab kaasa elu säilimisele maapiirkondades -jah	54,8%	81,1%

Ka madala teadlikkusega vastajate seas on selle väitega nõustujate protsent väga suur (76,7%). Analoogne on ka nõustumine väitega, et see aitab kaasa elu säilimisele maapiirkondades, kus selle väitega nõustub 81,1% kõrge teadlikkusega vastajatest ja 54,8% madala teadlikkusega vastajatest.

NATURA alaks kujunemise vastumeelsust ilmutavad nii madala kui ka kõrge teadlikkusega vastajad. Nii rõhutab oma vastumeelsust seetõttu, et siis ei saa enam ise oma maavalduse üle otsustada 61,2% madala ja 54,8% kõrge teadlikkusega vastajatest. 42,9% madala ja 33,3% kõrge teadlikkusega vastajatest kardab, et see võib kaasa tuua mitmesuguseid probleeme. Samas on ka NATURA-alaks kujunemise meelepärasuse ilmutajaid mõlematest gruppides küllalt palju. Nii väidab 30,6% madala ja 45,2% kõrge teadlikkusega vastajatest seda, et see on neile meelepärane kuna nende tutvusringkonnas väärtustatakse igasugust loodushoiualast tegevust.

Tabel 26. Teadlikkuse aste ja suhtumine oma maavalduse NATURA-alaks kujunemisesse (jah vastused).

	Madal teadlikkus 51,0%	Kõrge teadlikkus 43,8%
Meelepärane, kuna minu tutvusringkonnas väärtustatakse igasugust loodushoiualast tegevust	30,6%	45,2%
Vastumeelne, kuna see võib kaasa tuua mitmesuguseid probleeme	42,9%	33,3%
Vastumeelne, kuna siis ei saa enam ise oma maavalduse üle otsustada	61,2%	54,8%

Kes on siis need vastajad, kelle teadlikkuse erinevustest me räägime. Kõrge teadlikkusega vastajad on nooremad (keskmine vanus 51,9 aastat), haritumad, nende seas on enam naisi kui mehi (naisi 52,4%) ning valdavalt nad töötavad (69%). Ka madala teadlikkusega vastajate seas on küllalt palju töötavaid inimesi (44,9%), kuid samas üle poole selle grupi esindajatest on pensionärid (51,0%). Veidi enam on siin mehi (51,0%), nad on üldiselt vanemad (keskmine vanus 55,7 aastat), nad on ka teise grupiga võrreldes madalama haridusega.

Vaadates vastajate jagunemist maaomanike tüüpide järgi, siis madala teadlikkusega vastajate seas on kõige enam „välismaalaste“ esindajaid (34,7%), järgnevad „kõplased“ (24,5%) ja „eestlased“ (samuti 24,5%). Kõrge teadlikkusega vastajate seas on kõige enam „eestlaste“

esindajaid (46,2%) ning „välismaalasi“ (25,6%).

Tabel 27. Erineva teadlikkusega vastajate sotsiaal-demograafilised näitajad.

	Madal teadlikkus 51,0%	Kõrge teadlikkus 43,8%
Töötab	44,9%	69,0%
On pensionil	51,0%	21,4%
Sugu mees	51,0%	47,6%
Sugu naine	49,0%	52,4%
Keskmine vanus	55,7	51,9
Haridus	3,6	4,1
„Kõplased“	24,5%	20,5%
„Hiidlased“	16,3%	7,7%
„Eestlased“	24,5%	46,2%
„Välismaalased“	34,7%	25,6%

Loomulikult mõjutab sellist jaotumist ka nimetatud gruppide erinev suurus. Nii oli ka „eestlaste“ osakaal vastanute seas kõige suurem (32,3%), järgnesid „välismaalased“ (29,2%) ning „kõplased“ (22,9%) ning kõige vähem esindajaid oli „hiidlaste“ grupis (11,5%). Samas ei saa selle alusel midagi järeldada ühe või teise grupi suurema või madalama teadlikkuse kohta, kuna gruppide väiksuse puhul võivad üksikud vastajad tulemust oluliselt mõjutada.

III. LOOMAKASVATAMINE

Vastajatest märkis 17,7% seda, et nad ei pea kodus loomi. 58,3% märkis, et nad peavad kodus lemmikloomi. 5,2% vastajatest tegeles loomakasvatusega ja 15,6% vastajatest märkis, et nad tegelevad nii loomakasvatusega kui ka peavad koduloomi.

Veiseid pidas 10,3% vastajatest, kusjuures nendes enamiku moodustasid need vastajad, kes pidas kuni 4 veist (7,3%), üks vastaja pidas 15 (1,0%), üks 31 (1,0%) ja üks 40 (1,0%) veist.

Hobuseid pidas kokku 6 inimest (6,2%) vastajatest. Ühel vastajast oli 11 hobust (1,0%), kahel (2,1%) 2 hobust ja kolm vastajat (3,1%) pidasid ühte hobust.

Lombakasvatusega tegeles kokku 15,6% vastajatest. Ühe- kahe lamba kasvatajaid oli 6,3%, 5-11 lammast oli 6,2% vastajatest, 16 lammast oli 2,1% vastajatest ja 20 lammast oli 1,0% vastajatest. Üks vastajatest märkis ka seda, et kavatses hakata lambaid pidama.

Kodulinde pidas 18,6% vastajatest. Ilmselt on tegemist valdavalt kanadega, kuna vastajad on ainult neid nimetanud. Valdavalt on tegemist väikese arvu lindudega (enamasti alla 10 – 16,6%), ühel vastajatest oli 16 ja ühel 20 kana (mõlemad 1,0%).

Muude loomadena, mida vastajad pidasid, mainiti enamasti kassi ja koeri (8 vastajat), lisaks sellele mainiti jäneseid ja kitsi, tsintšiljasid ning ühel juhul oli tegemist mesilaste pidamisega. Seega on siin mainitud nii lemmikloomade pidamist kui ka loomakasvatust.

Vastajate vaheliste erinevuste väljatoomiseks kasutamise me taas klasteranalüüsi, mis võimaldas vastajad jaotada 3 gruppi. Jaotamise aluseks olid tunnused, mis peegeldasid vastajate tegelemist erinevat liiki loomade kasvatamisega.

Suurloomapidajaid oli vastajate seas väga vähe (vaid 2,1%). Enamasti kasvatatakse veiseid. Kui kodulinde ei kasvatatud keegi, siis pooled tegelesid ka lambakasvatusega. Kõik suurloomapidajad olid seda meelt, et toetuste maksmine ei ole piisav loomapidamise jätkamiseks. Oma peamised sissetulekud saavad nad lisaks talumajapidamisele metsandusest ja keskkonnakaitse alal tegelemisest.

Tabel 28. Loomapidajate erinevaid gruppe iseloomustavad tunnused.

	<i>Suurlooma- pidajad 2,1%</i>	<i>Väikelooma- pidajad 14,6%</i>	<i>Suvitajad 83,3%</i>
Ei pea kodus loomi			21,3%
Peab lemmikloomi			70,0%
Tegeleb loomakasvatusega	50,0%		5,0%
Peab nii lemmikloomi kui ka tegeleb loomakasvatusega	50%	100%	
Veiseid 31 ja 40	100%	0	
Veiseid 3, 4 ja 15	0	21,3%	1,3%
Üks veis	0	28,6%	0
Ei kasvata veiseid	0	50%	98,8%
Kasvatab hobuseid	0	21,4%	3,9%
Ei kasvata lambaid	50%	28,6%	95,0%
Kasvatab 1-2 lammast	0	28,5%	2,6%
Kasvatab 5-11 lammast	50%	21,3%	2,6%
Kasvatab 16 ja enam lammast	0	21,4%	0
Ei kasvata koduline	100%	28,6%	90%
Kuni 10 lindu	0	64,2%	8,9%
16 ja enam lindu	0	7,1%	1,3%
Toetuste maksmine on vastaja arvates piisav loomapidamise jätkamiseks	0	57,1%	5,0%
Toetuste maksmine ei ole piisav loomapidamise jätkamiseks	100%	28,6%	15,0%
Vastus toetuste kohta puudub	0	14,3%	80%

Väikeloomapidajad (14,6%) peavad nii lemmikloomi kui tegelevad loomakasvatusega. Ligemale kaks kolmandikku neist kasvatab lambaid, pooled veiseid, 21,4% neist kasvatab hobuseid ning 71,3% kodulinde. Enamik neist on arvamisel, et toetuste maksmine on loomapidamise jätkamiseks piisav (57,1%). Selle grupi esindajatst väidab vaid veidi alla kolmandiku (28,6%) seda, et nende peamised sissetulekud tulevad loomakasvatusest, samas väga palju oli siin midagi muud variandi valinud vastajaid (71,4%).

Suvitajatest (83,3%) ei pea 21,3% kodus loomi, 70% peab kodus lemmikloomi ning vaid 5% tegeleb loomakasvatusega. Neist 10% kasvatab kodulinde, 1,3% veiseid, 3,9% hobuseid ning 5,2% lambaid. Siin torkab samuti silma midagi muud vastanute suur osakaal (53,8%). Mõnevõrra suurem on siin ka haridus (14,3%)- ja teenindustöötajate (13,0%) osakaal.

Tabel 29. Loomapidajate erinevate gruppide sissetulekuallikad.

	<i>Suurlooma- pidajad 2,1%</i>	<i>Väikelooma- pidajad 14,6%</i>	<i>Suvitajad? 83,3%</i>
--	------------------------------------	--------------------------------------	-----------------------------

Kalandus	0	0	5,2%
Keskkonnakaitse	50%	0	0
Talumajapidamine	100%	28,6%	3,9%
Metsandus	50%	0	6,5%
Turism	0	14,3%	3,9%
Haridus	0	7,1%	14,3%
Teenindus	0	14,3%	13,0%
Riigi- või kohalik haldus	0	7,1%	9,0%
Midagi muud	0	71,4%	53,8%
Vastaja peamised sissetulekud tulevad Kõpu piirkonnast	100%	14,3%	13,8%
Vastaja peamised sissetulekud tulevad Hiiumaalt	50%	71,4%	36,3%
Vastaja peamised sissetulekud tulevad mandrilt	50%	21,4%	40%
Vastaja peamised sissetulekud tulevad välismaalt	0	7,1%	12,5%

Tabel 30. Loomapidajate erinevate gruppide sotsiaal-demograafilised tunnused.

	<i>Suurloomapidajad 2,1%</i>	<i>Väikeloomapidajad 14,6%</i>	<i>Suvitajad? 83,3%</i>
Kõpus elanud keskmiselt	51	36	29
Hiiumaal tervikuna	51	48	34
Kuivõrd sissetulekud on seotud loodusressursside kasutamisega (väga seotud=5)	4	1,9	1,8
Maaomandi suurus (keskmiselt ha)	75,5	12,1	12,2
Keskmine sissetulek pereliikme kohta kuus	3000	2933	4076
Keskmine vanus	51	58	54
Mees	0	57,1%	47,5%
Naine	100%	42,9%	52,5%

Suurloomapidajaid esindavad naised, kes on ühtlasi teiste gruppide esindajatest ka veidi nooremad (keskmine vanus 51 aastat). Kogu oma elu on nad elanud Kõpus. Nende maaomand on teiste omast oluliselt suurem (keskmiselt 75,5 ha), samas on nende keskmine sissetulek vaid veidi suurem väikeloomapidajate omast (vastavalt 3000 ja 2933 krooni pereliikme kohta kuus).

Väikeloomapidajate esindajate seas on enam mehi (57,1%), nad on teistest vanemad (58 aastat) nende maaomand on teistest väiksem ning ka keskmine sissetulek pereliikme kohta on kõige väiksem. Viimast võib ilmselt tingida ka pensionäride suur osakaal.

Suvitajaid esindavate vastajate seas on naised veidi enam (52,5%). Teistest erinetakse veel ka kõrgema keskmise sissetuleku poolest pereliikme kohta (4076 krooni).

KOKKUVÕTTEKS

Antud uurimuse eesmärgiks oli uurida Kõpu poolsaare Natura 2000 elupaikade kaitse korraldamise projekti raames maaomanike suhtumist elupaikade ja liikide kaitsesse ja looduse hoidmisesse tervikuna. Selliseid projekte on võimalik teostada vaid siis kui kohalikud elanikud ja maaomanikud sellega kaasa tulevad. Seetõttu asetuvad tähtsale kohale need küsimused, mis puudutavad avalikku arvamust ja elanike teadlikkust. Selleks oli vaja välja selgitada kohalike elanike ja maaomanike hoiakuid looduskeskkonna hoidmise suhtes. Küsitluse tulemusena plaaniti küsitleda orienteeruvalt 160 vastajat, kuid kokku saadi vaid 96 ankeeti. Kuna selline valim ei ole Kõpu elanike suhtes representatiivne ja küsitletavad olid ka väga paljudele küsimustele jätnud vastamata, siis tuleb uurimistulemuste üldistamisesse suhtuda äärmise ettevaatlikkusega. Nii olid Kõpu eramaade omanikud maaomandi järgi (Kõpu rahvusparki sotsiaalmajandusliku mõju analüüs, 2002:8-9) jaotatud järgnevalt (sulgudes on näidatud antud grupi maaomandi suurus 2001.a. seisuga %% -s):

- *Kõplased (24%) – piirkonnas alaliselt resideeruvad ja maad omavad kohalikud elanikud;
- *Hiidlased (31%) – Kõpus maad omavad teiste Hiiumaa piirkondade elanikud;
- *Eestlased (23%) – Kõpus maad omavad Eesti kodanikud väljastpoolt Hiiumaad;
- *Välismaalased (5%) – Kõpus maad omavad teiste riikide kodanikud;
- *Firmad (17%) – mitmesugused (peamiselt metsaäri ja kinnisvaraäri tegelevad) ja Kõpus maad omavad äriühingud.

Omanike jaotust arvestades moodustasid 2001.a („Kõpu rahvusparki sotsiaalmajandusliku mõju analüüs“ Kärkla 2002, lk.8-9) „hiidlased“ ligemale 30% omanike üldarvust, „kõplased“ 22%, „eestlased“ 33%, „välismaalased“ 8% ja „firmad“ 7%. Meie küsitluses kasutatud jaotuses tuli „kõplaste“ osakaaluks 22,9%, mis ligilähedaselt vastab omanike jaotusele. Ka „eestlaste“ osakaal oli meie küsitluste andmetel ligilähedane nende osakaalule (32,3%). Samas „hiidlased“ on küsitluses selgelt alaesindatud (küsitletavate seas vaid 11,5%) ning „välismaalased“ on selgelt üleesindatud (küsitletavate seas 29,2%).

Selle tulemusena peegeldavad antud uurimuse tulemused pigem küsitletavaid kui kogu Kõpu piirkonna elanikke. Sellest seisukohast tuleks lähtuda ka saadud andmete üldistamisel.

Viited:

Kõpu rahvuspargi sotsiaalmajandusliku mõju analüüs. 2002. Kärkla.

Raudsepp, M. 1999. Hiidlaste keskkonnasõbralikkus. Rmt. J. Uljas ja R. Post (Toim-d). *Hiiumaa ja hiidlane 1999. Sotsioloogiline uurimus*. Tallinna Pedagoogikaülikool, Hiiumaa Kaitsealade Administratsioon, 36-45.